

# Thư Gửi Người Chồng Cũ



Minh biết nhau từ thời mới lớn, cùng đi trên một con đường đến trường, chỉ khác lớp. Gặp nhau có cười – cùng xóm mà – nhưng không thân. Tuổi dậy thì có nhiều rung động nhưng không cùng tần số. Bên ni biết bên tê “bồ” ai. Anh nghèo – Lạ thiệt, em quen ai cũng nghèo – Cha chết năm Mậu Thân 1968, tìm ra xác ở Thành Lôi sau ba tháng. Từ Huế anh ra Quảng Trị nhờ ông chú nuôi dưỡng. Nhà ở trong xóm Hói, đi học trời lạnh chỉ có cái áo khoác mong manh. Con nhà nghèo thường học chăm. Anh thuộc loại cần cù, chịu khó. Mặt xương, ngực lép do thiếu ăn. Em nhìn thấy tội. Nhưng phải công nhận anh có đôi mắt đẹp.

Năm 1972, mùa hè đỏ lửa, trường Nguyễn Hoàng tan tác. Nhà em chạy vào Đà Nẵng, ở trại tạm cư bên Non Nước một thời gian rồi chuyển về đường Đống Đa. Em thi đậu vào Đại Học Sư Phạm Huế. Ba và anh chị thương con út, gửi vào Internat Jeanne D'Arc của các Soeur dòng Saint Paul, một cư xá thuộc loại quý tộc. Ăn có người dọn, giặt ủi có người lo, thậm chí buổi chiều có cả gouter. Em học thêm tiếng Pháp với Soeur Madeleine. Cuộc sống hồn nhiên, vô tư lự.

Em gặp lại anh ở Huế. Anh học trường Luật. Mặt mày sáng sủa nhưng vẫn phải sống nương nhờ vào bà dì đại lý gạo ở đường Quỳnh Lưu. Mẹ và các em sống trong ngôi nhà tranh ở làng Đốc Sơ ngoài cửa An Hòa. Minh hỏi thăm nhau như những người bạn cùng xóm, cùng quê. Anh vẫn có một chút mặc cảm trước em. Mỗi mùa hè, em bay về Đà Lạt. Ở đó có anh chị của em, có người yêu em... Có một lần, em tình cờ bắt gặp người yêu em đi cùng một cô gái trên chuyến xe đò An Cựu trong đợt công tác CTCT ở Quân khu I. Lòng kiêu hãnh của em bị tổn thương. Anh ấy cũng không kịp giải thích. Em cất thư từ. Em đi chơi với Kim Chi, Tường Vy, với nhóm quý tộc... Tất cả những nơi sang trọng ở Huế đều có dấu chân em.

Em lại gặp anh. Em biết anh có tình cảm với em. Anh tháp tùng em cùng Ma soeur Chantal trên chiếc xe Jeep của Robert Lửa Nguyễn Xuân Phúc điều phái ra Quảng Trị theo lời xin của em với ông anh kết nghĩa. Chúng ta đã đến căn nhà xưa của em, đã ngậm ngùi nhìn đồng gạch ngói đỏ nát. Chúng ta nhắc tên những người hàng xóm cũ. Chúng ta xem trao trả tù binh trên sông Thạch Hãn. Em có đến thăm anh ở căn nhà của bạn anh trên đường Nguyễn Công Trứ nhưng sau đó chúng ta chia tay nhau.

Năm 1975, em bước xuống cuộc đời. Nhà em hai anh rể và hai anh trai đi cải tạo. Ba em đã già, mất tiền gửi ngân hàng, mất luôn tiền hưu trí công chức chưa kịp lãnh. Nội trú xưa trở thành doanh trại quân đội nhân dân. Từ giã cuộc sống phồn hoa, em ở cùng bạn thân Kim Chi trong một căn phòng trọ đường Trương Định. Hai đứa ăn một suất cơm, phần gạo tiêu chuẩn bán đi lấy tiền chi dụng. Người yêu em “nghìn trùng xa cách”. Còn anh, thỉnh thoảng em gặp đi với một cô bé cũng dễ thương, ở đâu trong Thành Nội.

Em ra trường đổi về tỉnh Lâm Đồng. Không phải ngẫu nhiên mà em chọn đây. Đà Lạt, thành phố tuổi nhỏ thân quen; Đà Lạt, nơi chị em đang sống; Đà Lạt, dấu ấn mỗi tình đầu của em với cái nắm tay trong một đêm tối có tiếng rì rào của rừng thông trước hiên nhà. Một lần nữa chúng ta gặp nhau. Có phải bàn tay định mệnh? Trường Luật bãi bỏ, anh vào Sài Gòn sống nhờ bè bạn, chuyển sang trường Kinh Tế. Ra trường cũng đổi về Lâm Đồng. “Tha hương ngộ cố tri”, một hạnh phúc mà bài thơ xưa đã nói. Mẹ anh đã mất, các em anh ly tán. Em bùi ngùi. Chúng ta thân nhau hơn. Em xác xơ với cái ngành sư phạm, quần áo rộng thùng. Anh thi thoảng được mua hàng tiêu chuẩn đặc lợi của ngành nhưng cũng chỉ đủ tiền đóng cơm tập thể và hút thuốc.

Rồi chúng ta quyết định lấy nhau. Từ tình yêu ư? Không hẳn thế. Do thời cuộc thì đúng hơn. Chúng ta không có những cuộc hẹn hò thơ mộng. Chúng ta cũng không có những bức thư tình ngọt ngào đắm thắm. Nhà cô người yêu cũ của anh chê anh “tứ cổ vô thân”. Sau bao năm bặt tin, em cũng biết người yêu xưa của mình đã có vợ ở quê. Số mệnh! Thôi thì đành. Đám cưới của em không có xe hoa, không có pháo nổ, không có ảnh màu. Ba em thờ dài, cho hai chỉ vàng làm vốn. Chúng ta đã trải qua thời bao cấp khốn khó. Con chúng ta đặt tên Chou và Beurre. Nghe cứ như Tây nhưng thực sự đó là món ăn thường nhật của gia đình ta. Mãi đến bây giờ em còn phát sợ cái món su xào. Những lần về Sài Gòn thăm chị, em xách theo ba kg trà khô lèn chặt để kiếm thêm chi phí. Những lần cơ quan kiểm kê, anh nhặt nhạnh giấy vụn về bán kiếm cho con hộp sữa Ông Thọ vàng khè. Chúng ta sống bình thường, cũng có những giận hờn nhưng không trầm trọng. Tất cả đều cắm mặt vào mưu sinh, hơi đâu mà cãi cộ khi tiêu chuẩn hàng tháng là 7 kg gạo hầm và 3 kg bo bo. Gia tài của

chúng ta là những đứa con và hai chiếc xe đạp. Em không hề than thân trách phận khi biết hai cô bạn thân của mình đều có được những ông chồng giàu có. Em dặn mình nhìn xuống chớ nhìn lên. Dù rằng nếu không có sự thay đổi thời cuộc, chúng ta khó lấy nhau.

Bắt đầu có những biến chuyển về chính trị, về kinh tế. Đời sống dễ thở hơn. Với khả năng của anh, đã có con mắt xanh nhìn đến. Anh bỏ Ngân Hàng với cái phòng Kế hoạch qua Kho Bạc Huyện với Fonction Giám Đốc. Anh mừng, em vui. Con chúng ta có hộp sữa Liên Xô Similac, rồi sữa Meiji của Nhật. Nhưng từ đó anh cũng về khuya hơn, miệng nồng nặc hơi men. Ngôn ngữ, phong thái anh cũng dần thay đổi, thay đổi đến độ em ngạc nhiên nhưng nghĩ chắc nghề nghiệp tạo tính cách. Đàn ông Huế ai cũng có chút máu gia trưởng. Anh có lần bảo em, nếu có dịp về Huế sẽ cho gia đình người yêu cũ biết thế nào là thằng “tứ cổ vô thân”. Em im lặng cảnh báo anh “Kho bạc nhà nước nhưng Tòa án nhân dân”.

Không chỉ dừng ngang đó. Những cuộc giao tiếp kéo dài với những quan hệ phức tạp. Đàn ông ai cũng có máu chinh phục, thích được ngợi ca, thích nghe những lời ngon ngọt, thích được người khác tôn vinh. Em thì ngây thơ. Hơn nữa nghề giáo, cứ nghĩ ai cũng nghiêm túc. Anh có những chuyến đi giao lưu, những cô em kết nghĩa và kết luôn tình. Đã có những lời đồn thổi đến tai em. Em nhớ lời giảng của Père Nguyễn Thế Huynh dòng Sulpice trong giờ Tâm lý học đường: người đàn ông nghèo khổ khi thành đạt, sẽ có hai khả năng một là anh ta sẽ vô cùng kỹ càng để chặt bóp; hai là anh ta sẽ tự tôn để già từ dĩ vãng đời mình. Anh ở trạng thái nào đây?

Em không như những người phụ nữ khác. Hay là em chủ quan? Những người vợ thông thường chắc họ sẽ ghen tuông, khóc lóc, cầu xé, sẽ áp dụng các biện pháp thắt chặt. Đàng này, với cá tính kiêu hãnh em im lặng, tự ái, cười nhếch môi. Ôi chao! Cái complexe de supériorité hay do một cuộc hôn nhân không xuất phát từ tình yêu? Em không biết nhưng rõ ràng căn nhà gỗ chắp vá của chúng ta không còn là tổ ấm. Anh ít về nhà, có một căn phòng trên cơ quan và tuyệt đối em không hề bén mảng. Anh đã có điện thoại di động đem phô trương một cách buồn cười, tự hào biết hát Karaoke, nhậu rượu ngoại thay vì bia nặng bụng... Lâu rồi, chúng ta không còn ngủ chung. Anh có một chìa khóa riêng và em cũng không còn kiên nhẫn để chờ đợi thứ giờ giấc bất thường ấy.

Và cứ thế. Sợi dây càng lúc càng căng. Anh tự tôn, em tự ái. Em đã đọc được bức thư của cô em “kết nghĩa”. Từ Nha Trang, cô ta còn gọi điện thoại đến nhà. Em đứng đưng. Lòng nguội lạnh. Cô ta đòi happy ending; anh muốn làm quân tử cứu vớt đời hồng nhan. Em biết anh từ những ngày ốm đói hàn vi; cô ta biết anh khi chổi bỏ quá khứ một cách phũ phàng. Muốn, em nhường! Ba em đau, anh không hề quan tâm. Anh ở hẳn trên cơ quan. Ơn trời, anh chị ở nước ngoài gởi tiền về chu cấp, Ba không phải lệ thuộc vào ai. Có một lần Ba bảo với em “*Hình như nhà con có tình nhân?*” Ôi, ba em vẫn giữ thứ ngôn ngữ lịch sự của một nhà giáo có nhân cách. Em tránh né trả lời. Anh xúc tiến việc lo cho cô em “kết nghĩa” nhờ nhàn một chỗ làm. Thái độ cao ngạo của em như chọc tức anh. Cả tình lễ biết anh có bỏ. Em lặng lẽ đi về mặt nhìn đất hoặc nhìn trời. Không tâm sự, không than van.

Ngày ba em mất, anh không có mặt. Đám tang cử hành, anh không chút khăn tang. Thiên hạ đàm tiếu, anh giải thích sao đó, em không quan tâm. Bao uất hận em chôn kín trong lòng. Anh xử sự như một tên vô văn hóa và gia đình em không bao giờ chấp nhận. Tháng sau ta chính thức chia tay. May mắn là ba em đã không còn thấy để đau lòng. Cuộc ly hôn lạnh lẽ. Do quen biết chúng ta chỉ ra tòa một lần. Các con ở với em như một sự tất nhiên và em cũng cay đắng mà hiểu rằng vì sao anh không giành giật. Ba tháng sau anh lấy vợ. Đám cưới ở Nha trang, chắc chắn là to hơn cái đám cưới nghèo nàn trong quá khứ mà anh đã không đủ tiền mua cho em một cái nhẫn. Anh cũng khá khôn ngoan khi không tổ chức trong cái thị xã này.

Em khô nước mắt, ghi một câu trên bàn làm việc: “Revenge by work, work and work”. Ngành giáo dục cũng có những thay đổi. Cái mà người ta hô hào cải cách chính là cái mà em đã học, đã am tường thời cũ. Em viết những bài nghiên cứu về đổi mới sách giáo khoa, đổi mới chương trình. Em được chú ý với những bài tham luận phê phán cách học, cách dạy duy ý chí. Em được mời tham dự các hội thảo khoa học trên toàn quốc. Và em nhận ra rằng mình phải có một cái học vị với đời và cũng để mưu sinh. Biết bao nhiêu khổ cực mà em đã cắn răng chịu đựng. Sau những buổi học, em đón chuyến xe đêm đi về nhà, giặt đóng áo quần lớn, kho cho con một nồi thức ăn rồi trở lại trường, vào thư viện nghiên cứu đề tài mình bảo vệ. Và em đã đạt được điều em muốn. Luận án có điểm cao nhất.

Em, người đàn ông trong thân xác người đàn bà. Em, cây liễu không núp được bóng tùng quân đành tự mình trở thành cây thông trong gió bão. Với mối quan hệ tốt em có thể về Sài Gòn dạy một trường Đại Học như có giáo sư đã đề nghị. Sau bao đêm suy nghĩ, em đã quyết định ở lại đây để ngạo nghễ nhìn anh và nhìn đời. Cùng một lúc em dạy bốn trường: công lập, bán công, dân lập và trung tâm giáo dục. Em mở thêm ba cours luyện thi Đại học. Ăn toàn cơm hộp và fast food cho qua bữa. Có những buổi từ trường về, em nằm xoài ra giường 15 phút để thờ rồi trở dậy dạy, dạy và dạy... Bây giờ nghĩ lại em còn rùng mình, không hiểu mình tìm đâu ra sức lực. Hay nói cách khác em không dám đau. Em vắt kiệt sức mình để chứng minh không có anh, em vẫn sống tốt.

Trời thương. Em dạy nhiệt tình, có uy tín, ra đề trúng tủ, phụ huynh tin tưởng gởi gắm, học sinh càng lúc càng đông, chỗ ngồi chật kín. Có tiền em vẫn không dám tiêu vì dư âm những ngày cùng khổ đè nặng. Em mua miếng đất nhỏ hộ thân. Rồi thời buổi kinh tế thị trường, đất lên giá. Em đổi miếng nhỏ mua miếng lớn, đổi miếng xấu qua miếng đẹp, từ một miếng lên hai miếng... "*Thánh nhân đãi kẻ khù khờ*" hay hương hồn ba mẹ phò trợ, em thoát cảnh "*Chạy ăn từng bữa toát mồ hôi*". Em mua căn hộ nhỏ ở Quận I Thành phố cho hai con học Đại học; em đập căn nhà chắp vá từng là tổ ấm của đôi ta để xây nhà mới. Và em là một trong những cô giáo đầu tiên mua xe hơi trong thành phố này.

Em hận anh vô cùng. Em làm là để trả hận. Mỗi lần cầm xấp tiền trong tay em nhớ lời anh nói với anh trai em "*Không có tôi, bà ấy sẽ lê la đầu đường xó chợ*"; em nhớ những lời anh đi thanh minh thanh nga sau cuộc ly hôn. Anh là đàn ông mà sao không có cái trượng phu khí phách; em nhớ đến món nợ em phải trả ngân hàng khi anh đi cầm cái sổ nhà để lập tổ uyên ương. Chồng cũ của em, anh còn nhớ chăng anh??? Ngày em biết mình trọng bệnh, em đã lập một cái di chúc có dòng chữ in đậm "*Khi Mẹ chết tuyệt đối không cho Ba có mặt ở đám tang*".

Đám cưới con trai dù đau nhưng em rức rỡ với nụ cười mỹ mãn. Mọi chuyện đều do em thu xếp. Anh chỉ là nhân vật phụ. Trưởng nam của chúng ta đó. Cháu đích tôn của dòng họ anh đó nhưng anh không thể tổ chức ở nhà mình như em đề nghị. Em chủ động cầm tay anh đi lên khán phòng. Mọi người vỗ tay khen em lịch sự như quý bà mà không biết chân em đang run rẩy vì bệnh. Em cố đứng vững với những cơn thờ dốc. Nhưng cái em muốn là anh phải thấy sự thành đạt của em. Em muốn anh thấy sự sai lầm của mình. Em muốn anh nhớ lại thứ ngôn ngữ cay nghiệt như của một poissonnier mà anh đã từng buông thả. Bao giờ em cũng vẫn lịch sự hơn anh.

Trong cái xã hội "Đảng làm chủ" thì cái lý lịch đen ngòm của anh là rào cản lớn. Ba lần thẩm định vẫn không giúp anh tồn tại trên ghé Giám đốc. Anh chỉ là một trái chanh bị thải loại sau khi vắt cạn kiệt. Anh về hưu non, ngôn ngữ nhuộm màu bất đắc chí. Phải chăng theo thuyết nhà Phật gọi là "Quả báo nhân tiền"? Sĩ diện của một người đàn ông khiến anh không nói ra nhưng em biết chắc anh đã ân hận. Anh không còn chê bai em nữa. Anh đã khen em với người khác. Anh đã cười với em một nụ cười ngượng ngập. Nhưng tim em đã chết. Gần hai mươi năm. Thời gian như nước trôi qua cầu, cái gì mà chẳng cũ. Cô vợ mới của anh chắc cũng cũ theo tháng năm. Đã có lúc em muốn hỏi cô ta "*Có hạnh phúc không em?*" nhưng nét mặt sầu thảm của cô ta đã là câu trả lời. Câu hỏi của em có thể trở thành sự mai mỉa.

Anh không có con với người vợ mới. Các con dù ở với em nhưng sợi dây huyết thống vẫn ràng buộc. Chưa bao giờ em ngăn cản hoặc phản đối chuyện các con chu cấp và trả cả nợ cho anh. Em vẫn tự hào chúng là những đứa con có hiếu. Các con rồi sẽ bay xa. Chỉ còn lại em với nỗi ngậm ngùi. Em đã hy sinh tất cả những gì mình có, kể cả cuộc hôn nhân có thể diễn ra với một gentleman luôn theo dõi cuộc đời em gần hai mươi năm. Anh đã làm em "*Kinh cung chi điệu*". Em không dám mạo hiểm. Đêm đêm em chỉ có thể sống đẹp với mối tình đầu qua hồi ức.

Chúng ta đều đã già. Lục thập nhi nhĩ thuận. Em không hận anh nữa. Tout homme est sujet à l'erreur. Em cũng đã có những sai lầm. Chồng cũ của em. Đêm qua em đã châm vào lửa bản di chúc cay nghiệt ấy. Em đã thật sự buông xả. Dù sao anh cũng là ba của những đứa con em. Dù sao em cũng cảm ơn anh đã giúp em tự khẳng định mình.

**Hương Thủy**